

FRANSUZ TILINI O'QITISH METODIKASI

S.A. Yunusova - O'zDJTU o'qituvchisi

J. Z. Jumaboyeva - O'zDJTU talabasi

Annotatsiya: Pedagogikaning ilg'or tajribasi va yutuqlarini ta'limga tatbiq etish bugungi kunning muhim shartlaridan biridir. Hozirda o'qituvchi o'z faoliyati davomida qo'llashi mumkin bo'lgan ulkan tajriba bazasi shakllangan va u kundan-kunga boyib bormoqda. Biroq, o'qituvchilar va bo'lajak mutaxassislar uchun bu tajribalarni o'zlashtirish hali ham qiyin bo'lib qolmoqda. Ilg'or tajribani yaratish va uni hamkasblar orasida ommalashtirishda o'qituvchining o'rni alohida ahamiyatga ega.

Kalit so'zlar: fransuz tili, o'qitish metodikasi, zamonaviy metodologiya, pedagogika, o'qish, tinglash, yozish, gapirish, nutq.

Til o'rganish insoniyat jamiyatining eng muhim sohalaridan biridir. Muloqot vositasi bo'lgan tilni amalda tabiiy muhitda, ya'ni oilada, jamoada yoki uyushgan holda egallash mumkin. Til hodisalari haqidagi bilimlar nazariy jihatdan o'rgatiladi. Tillarni bilish, ayniqsa, ko'p tillilik xalqaro munosabatlar kuchaygan zamonda katta ahamiyatga egadir. Mamlakatimizda tahsil olayotgan o'quvchilar va talabalar odatda uch tilni o'rganadilar. Bu tillar maxsus nomlar bilan ataladi. Bular: ona tili, ikkinchi til va chet tili yoki horijiy til. Ona tili tafakkurni shakllantirishda alohida o'rin tutadigan birinchi tildir. Ikkinchi til haqida gap ketganda, u boshqa millatlarning birodarlari va qo'shnilarining tili sifatida qaraladi.

Pedagoglar yangi pedagogik amaliyotlarning narxi va samaradorligini hisobga olishlari kerak. O'qituvchining amaliy faoliyatining yangilikka yo'naltirilganligi nazariy pedagogik izlanishlar natijasida erishilgan yutuqlarni amaliyotda qo'llash imkonini beradi. Bunday tadqiqotlar natijalarini ommalashtirish uchun ularni keng jamoatchilikka tanishtirish zarur. Bunday yangiliklarni soha mutaxassislari tomonidan tezkor maslahatlar berish, maxsus seminarlarda treninglar o'tkazish, konferensiyalarda ma'ruzalar o'qish, bo'lajak pedagoglarga turkum ma'ruzalar o'qish orqali boshqa pedagogika vakillariga yetkazish mumkin.

Bugungi kunda asosiy e'tibor talaba, uning shaxsiyati va betakror ichki dunyosiga qaratilmoqda. Shuning uchun zamonaviy o'qituvchining asosiy maqsadi talabalarning shaxsiy rivojlanishining belgilangan maqsadiga eng mos keladigan ta'lim faoliyatini tashkil etish usullari va shakllarini tanlashdir. Keyingi yillarda oliygohlarda yangi axborot texnologiyalarini qo'llash masalasi ko'proq ko'tarilmoqda. Bu nafaqat yangi texnik vositalar, balki o'qitishning yangi shakl va usullari, ta'lim jarayoniga yangicha yondashuvdir. Chet tillarini o'qitishning asosiy maqsadi oliy o'quv yurtlari

talabalarining kommunikativ madaniyatini shakllantirish va rivojlantirish, ularni chet tilini mashq qilishga o'rgatishdir.

Tadqiqot jarayonlari shuni ko'rsatadiki, fransuz tilini o'rgatish va o'rganishning mashhur usullarida, internet resurslaridan foydalaniladi. Maqolani yozish jarayonida nazariy-deduktiv xulosa, tahlil va sintez, mantiq tamoyillaridan foydalanilgan. O'qituvchining vazifasi har bir o'quvchining tilni amaliy o'zlashtirishi uchun shart-sharoit yaratish, har bir o'quvchiga o'z faolligi va ijodkorligini namoyon etishiga imkon berishdan iboratdir. O'qituvchining vazifasi chet tillarini o'qitish jarayonida talabaning bilim faolligini faollashtirishdir. Hamkorlikda o'qitish, loyiha metodologiyasi, yangi axborot texnologiyalaridan foydalanish, internet resurslari kabi zamonaviy pedagogik texnologiyalar ta'lim jarayonida shaxsga yo'naltirilgan yondashuvni amalga oshirishga, bolalarning qobiliyatlari, ularning bilim olish darajasi va o'zlashtirish darajasini hisobga olgan holda o'qitishni individuallashtirishga yordam beradi.

Chet tili darslarida kompyuter o'quv dasturlari bilan ishlash shakllariga quyidagilar kiradi: lug'at o'rganish; talaffuzni mashq qilish; dialogik va monologik nutqni o'rgatish; yozishni o'rgatish; grammatik hodisalarning rivojlanishi. Internet resurslaridan foydalanish imkoniyatlari juda keng qamrovlidir. Global Internet dunyoning istalgan nuqtasida joylashgan talabalar va o'qituvchilar uchun har qanday ma'lumotni olish uchun sharoit yaratadi: mintaqaviy geografik materiallar, yoshlar hayoti yangiliklari, gazeta va jurnallardagi maqolalar va hokazolarni hal qilish mumkin: o'qish ko'nikmalarini shakllantirish va global tarmoq materiallardan foydalanish qobiliyati; oliygoh talabalarining yozish qobiliyatini oshirish; talabalarining so'z boyligini to'ldirish; talabalarning fransuz tilini o'rganishga bo'lgan motivatsiyasini shakllantirish. Bundan tashqari, ushbu ish maktab o'quvchilarining dunyoqarashini kengaytirish, fransuz tilida so'zlashadigan mamlakatlardagi tengdoshlari bilan biznes aloqalari va munosabatlarini o'rnatish va qo'llab-quvvatlash uchun Internet texnologiyalarining imkoniyatlarini o'rganishga qaratilgan. Talabalar onlayn testlarda, viktorinalarda, tanlovlarda, olimpiadalarda qatnashadilar, boshqa mamlakatlardagi tengdoshlari bilan yozishadilar, chat, videokonferentsiya va h.k.

Talabalar loyihada hozirda ishlayotgan muammo haqida bilib olishlari mumkin. Mashina foydalanuvchi bilan "do'stona" bo'lishi va ba'zan uni "qo'llab-quvvatlashi" mumkin, lekin u hech qachon g'azab belgilarini ko'rsatmaydi va sizni hech qachon zeriktirmaydi.

Shu ma'noda, kompyuterdan foydalanish o'qitishning ayrim jihatlarini individuallashtirishda eng foydali bo'lishi mumkin. Horijiy tillarni o'rgatishga yo'naltirilgan oliy o'quv yurtlarida chet tilini o'rganishning asosiy maqsadi kommunikativ kompetentsiyani shakllantirish bo'lib, boshqa barcha maqsadlar (ta'lim, tarbiya, rivojlanish) ushbu asosiy maqsadni amalga oshirish jarayonida amalga oshiriladi. Kommunikativ yondashuv Internet faoliyatining asosi bo'lgan muloqot

qobiliyatlari va madaniyatlararo muloqot ko'nikmalarini shakllantirishni o'z ichiga oladi. Chet tili darsida qatnashib, biz u uchun haqiqiy muloqot modelini yaratamiz. Hozirgi vaqtda muloqot, interaktivlik, muloqotning haqiqiyliigi, madaniy kontekstda til o'rganish, ta'limning avtonomligi va insonparvarligi ustuvor hisoblanadi. Ushbu tamoyillar kommunikativ kompetentsiyaning tarkibiy qismi sifatida madaniyatlararo kompetentsiyani rivojlantirishga imkon beradi. Chet tillarini o'rgatishning yakuniy maqsadi chet tili muhitida erkin harakat qilish va turli vaziyatlarga, ya'ni muloqotga javob berish qobiliyatini o'rgatishdir. Chet tilida muloqot qilishni o'rgatish uchun siz materialni o'rganishni rag'batlantiradigan va adekvat xulq-atvorni (ya'ni, muloqotning haqiqiyliigi printsipli deb ataladigan) rivojlantiradigan haqiqiy, hayotiy vaziyatlarni yaratishingiz kerak. Yangi texnologiyalar, xususan, Internet bu xatoni tuzatishga harakat qilmoqda. Kommunikativ yondashuv - bu materialni va u bilan ishlash usullarini ongli ravishda tushunishga, muloqotga psixologik va lingvistik tayyorgarlikni yaratishga qaratilgan muloqotni simulyatsiya qiluvchi strategiya. Foydalanuvchi uchun Internetda kommunikativ yondashuvni amalga oshirish ayniqsa qiyin emas. Kommunikativ vazifa talabalarni muammo yoki savolni muhokama qilishga taklif qilishi kerak, talabalar nafaqat ma'lumot almashishadi, balki uni baholashadi. Bu yondashuvni boshqa ta'lim faoliyati turlaridan ajratib turuvchi asosiy mezon talabalar tomonidan o'z fikrlarini shakllantirish uchun lingvistik birliklarni mustaqil tanlashidir. Kommunikativ yondashuvda Internetdan foydalanish juda rag'batlantiriladi: uning maqsadi talabalarni qiziqtirishdir. Internet resurslaridan foydalangan holda chet tillarini o'qitishning asosiy talablaridan biri bu darsda o'zaro ta'sir qilishdir. Metodologiyada odatda interaktivlikni yaratishdir. Interaktivlik - bu "nutq vositasida kommunikativ maqsadlarni va natijaviy harakatlarni birlashtirish, muvofiqlashtirish va bajarish.

"Haqiqiy tilni o'rgatish orqali Internet nutq qobiliyatlari va qobiliyatlarini rivojlantirishga yordam beradi, shuningdek, lug'at va grammatikani o'rgatishda chinakam qiziqish va shuning uchun samaradorlikni ta'minlaydi. Interaktivlik nafaqat hayotiy vaziyatlarni yaratadi, balki talabalarni chet tilida ularga mos ravishda javob berishga majbur qiladi. Talabaga yo'naltirilgan ta'limni ta'minlovchi texnologiyalardan biri bu loyiha metodi bo'lib ijodkorlikni, bilim faolligini va mustaqillikni rivojlantirish metodidir. Loyihalarning tipologiyasi xilma-xildir. Loyihalarni monoloyiha, jamoaviy, og'zaki, konkret, yozma shakllarga bo'lish mumkin. Amaliyotda ko'pincha ijodiy, amaliyotga yo'naltirilgan va axborot xususiyatlariga ega bo'lgan tadqiqot loyihalari, aralash loyihalar bilan shug'ullanish zarur, loyiha usuli talabalarning faol mustaqil fikrlashini rivojlantirishga yordam beradi va ularni birgalikdagi tadqiqot ishlariga yo'naltiradi. Loyihaga asoslangan ta'lim talabalarni hamkorlik qilishga o'rgatadi va meningcha, hamkorlikda o'rganish o'zaro yordam va hamdardlik kabi axloqiy qadriyatlarni singdiradi, ijodkorlikni rivojlantiradi va o'quvchilarni jalb qiladi. Umuman olganda, loyihaga asoslangan ta'limda o'qitish va o'rganish ajralmasdir. Loyiha usuli

talabalarning muloqot ko'nikmalarini, xulq-atvor madaniyatini, g'oyalarni qisqa va oson shakllantirish, muloqotda sheriklar fikriga toqat qilish, turli manbalardan ma'lumot olish, zamonaviy kompyuter texnologiyalaridan foydalangan holda jarayonlarni amalga oshirish ko'nikmalarini rivojlantiradi.

Chet tilini o'rganish ko'p qirrali fan bo'lib, unda inson murakkab psixologik o'zgarishlarni boshdan kechiradi. Xususan, ona tilini chet tili bilan solishtirish jarayoni sodir bo'ladi. Bu jarayonda o'qitishning turli uslub va texnologiyalaridan foydalaniladi. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar yordamida chet tilini ona tili bilan qiyoslab o'qitish samarali natija beradi. Chet tilini o'rgatish uning metodikasini bilishni talab qiladi. Chet tilini o'rganish jarayonida metodika va texnologiyalar muhim ahamiyatga ega. O'qitish metodikasining turli usullari mavjud. Chet tilini o'qitish metodologiyasida keng qo'llaniladigan usullar: kommunikativ didaktik metod, madaniyatlararo muloqotni tashkil etish usuli va mashqlarni tashkil etish usuli. Uchala usul ham bir-biri bilan chambarchas bog'liq va bir-birini to'ldiradi. Metodika fani didaktika fani bilan bog'liq bo'lganligi uchun u chet tilini o'rganish jarayonida kommunikativlikka asoslanadi va kommunikativ didaktika metodi yaratiladi. Kommunikativ didaktika metodini qo'llash jarayonida pedagogning madaniyatlararo muloqotini shakllantirish metodi ham shakllanadi. Chet tilini o'rganish natijasida chet davlat madaniyati ham o'rganiladi. Chet tili ta'limida zarur bilimlarni egallashda "mashqni tashkil etish texnologiyasi" muhim ahamiyatga ega. Mashq qilish - barcha bilimlarni olishning eng yaxshi usuli. Mashq nafaqat chet tili ta'limi, balki barcha sohalar bo'yicha bilimlarni o'zlashtirishda ham ijobiy natija bermoqda. Darsni samarali tashkil etish, undagi pedagogning o'rnini va zamonaviy pedagogik texnologiyalarning o'rnini beqiyosdir. Chet tilini o'rganish jarayonini kommunikativ yondashuv bilan tashkil etish, keyingi bosqichni madaniyatlararo muloqot darajasiga olib chiqish va bunday natijalarga erishish uchun oxirgi bosqich bo'lmish "mashq texnologiyasi"ga e'tibor qaratish muhim. Chet tilini o'qitish jarayonini samarali tashkil etish uchun zamonaviy pedagogik axborot-kommunikatsiya texnologiyalari bo'yicha bilimlarni egallash zarur.

Xulosa o'rnida aytadigan bo'lsak, loyiha ishi shakli talabalarga mavzu bo'yicha to'plangan bilimlarni qo'llash imkonini beradigan eng dolzarb texnologiyalardan biridir. Talabalar dunyoqarashini, til bilimi chegaralarini kengaytiradi, undan amaliy foydalanish tajribasiga ega bo'ladi, chet tilida nutqni tinglash va eshitishni o'rganadi, loyihalarni himoya qilishda bir-birini tushunadi. Talabalar ma'lumotnomalar, lug'atlar, kompyuterlar bilan ishlaydi va shu bilan haqiqiy til bilan bevosita aloqa qilish imkoniyatini yaratadi, bu esa sinfda faqat darsliklar yordamida til o'rganishni ta'minlamaydi. Loyiha ustida ishlash ijodiy jarayondir. Talaba muammoning yechimini mustaqil ravishda yoki o'qituvchi rahbarligida izlaydi, bu esa nafaqat tilni bilish, balki katta hajmdagi ilmiy bilimlarni, ijodiy, kommunikativ va intellektual qobiliyatlarni ham talab qiladi. Chet tillarini o'rganish jarayonida loyiha usuli deyarli har qanday mavzu

bo'yicha dastur materiallarining bir qismi sifatida ishlatilishi mumkin. Loyihalar ustida ishlash xayolot, fantaziya, ijodiy fikrlash, mustaqillik va boshqa shaxsiy fazilatlarni rivojlantiradi. Ta'lim olishda zamonaviy texnologiyalar hamkorlik texnologiyasi ham qo'llaniladi. Asosiy g'oya talabalarning turli xil ta'lim sharoitlarida faol birgalikdagi faoliyati uchun sharoit yaratishdir. Talabalar 3-4 kishidan iborat guruhlariga bo'linadi, ularga bitta vazifa beriladi, bunda hammaning roli muhokama qilinadi. Har bir talaba nafaqat o'z ishining natijasi uchun, balki butun guruhning natijasi uchun ham javobgardir. Shuning uchun ham zaif talabalar o'zlari tushunmaganlarini zaiflardan aniqlashga, kuchli talabalar esa topshiriqni puxta tushunishga harakat qiladilar. Va butun guruhga foyda keltiradi, chunki bo'shliqlar birgalikda yopiladi. Ta'limga axborot texnologiyalarining joriy etilishi axborotni idrok etish va qayta ishlash jarayonini rang-barang qiladi. Kompyuter, Internet va multimedia tufayli talabalarga katta hajmdagi ma'lumotlarni keyingi tahlil qilish va saralash bilan o'zlashtirish uchun noyob imkoniyat yaratildi. O'quv faoliyatining motivatsion asoslari ham sezilarli darajada kengayib bormoqda. Multimedia vositalaridan foydalanish sharoitida talabalar gazeta, televideniya ma'lumot oladi, suhbatlar o'tkazadi va telekonferentsiya o'tkazadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. J. Jalolov. — ingliz tilini o'qitish metodikasi bilan — O'qituvchilar nashriyoti Toshkent — 2012.
2. Otaboeva, M. R. Chet tillarini o'qitishda zamonaviy innovatsion texnologiyalardan foydalanish va uning samaradorligi / M. R. Otaboeva. — Matn: bilvosita, electron.
3. N. Q. Xatamova, M. N. Mirzayeva. "Ingliz tili darslarida foydalanilgan interfaol usullar" (uslubiy qo'llanma), Navoiy, 2006.
4. M. Xoldorova, N. Fayziyeva, F. Rixsittilayeva. "Chet tili o'qitishda yordam quvvatlaridan foydalanish". Toshkent: Nizomiy nomidagi TDPU, 2005.